

Formovanie a posilňovanie reprodukcie ľudského kapitálu v SR prostredníctvom podpory z eurofondov¹

Barbora Palovičová – Jana Gurníková

Abstrakt

Jedným z ôsmich operačných programov programového obdobia 2007-2013 v podmienkach SR, zameraných na formovanie a posilnenie ľudského kapitálu je Operačný program Vzdelávanie. Posilňovanie prebieha najmä prostredníctvom podpory vzdelávania v jednotlivých segmentoch vzdelávacieho systému. Podporuje zvýšenie adaptability pracovnej sily prostredníctvom zvýšenia kvality a prístupu k celoživotnému vzdelávaniu. Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami uľahčuje sociálnu inklúziu a trvalo udržateľnú integráciu znevýhodnených skupín na trhu práce so zreteľom na marginalizované rómske komunity. Vo svojom príspevku budeme analyzovať do akej miery sa doposiaľ darí OP Vzdelávanie napĺňať jeho globálny cieľ zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti SR prostredníctvom prispôbenia vzdelávacieho systému potrebám vedomostnej spoločnosti.

Kľúčové slová: ľudský kapitál, operačný program Vzdelávanie, štrukturálne fondy, konkurencieschopnosť, vedomostná spoločnosť

Abstract

One of the eight operational programs of the programming period 2007-2013 in Slovakia, focusing on the formation and strengthening of human capital is the Operational Programme Education. Strengthening chiefly to promote education in the various segments of the education system. Supports an increase in the adaptability of the workforce through improved quality and access to lifelong learning. Support for training persons with special educational needs, facilitate social inclusion and sustainable integration of disadvantaged groups in the labor market with regard to the marginalized Roma communities. In our contribution we analyze to what extent is still doing the OP Education to meet its global goal to ensure long-term competitiveness of Slovakia by adapting the education system needs a knowledge society.

Key words: human capital, Operational Programme Education, Structural Funds, competitiveness, knowledge society

¹ Príspevok vznikol v rámci riešeného projektu VEGA č. 1/0330/11 „Sociálne nerovnosti a ich regionálny rozmer v Slovenskej republike“

Úvod

Globalizačné a integračné procesy súčasnej Európy majú mnoho kladných aspektov, no prinášajú aj veľkú hospodársku a sociálnu nerovnováhu v rámci krajín, ako aj medzi ich regiónmi. Prikláňame sa k názoru odborníkov, že to predstavuje vážny sociálny problém, vzhľadom na vysokú nezamestnanosť a chudobu, ktoré postihujú veľkú časť spoločnosti. Pre súčasnú Európu je príznačné volanie po rozvoji regionálnej politiky, pričom toto volanie je najmä výzvou využívať potenciál regiónu a jeho obyvateľov. Formovanie a posilňovanie reprodukcie ľudského kapitálu je podľa nášho názoru hnacou silou rozvoja ekonomiky ako celku a predstavuje základ na budovanie vhodných podmienok pre rozvoj spoločnosti. Spája sa s požiadavkou skvalitňovania potenciálu v ľudskom kapitále.

Štrukturálne fondy EÚ zohrávajú významnú úlohu v európskej politickej agende. S pomocou dostupných prostriedkov má Európska únia vo svojich rukách nástroje, ktoré majú potenciál prispieť k dosiahnutiu všeobecných cieľov politiky na európskej úrovni. V prebiehajúcom programovom období 2007 - 2013, k hlavným cieľom patrí konvergencia, regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť a územná spolupráca. V súčasnej dobe sa členské štáty zaoberajú implementáciou a naplňaním týchto cieľov².

Vstupom do Európskej únie získala aj Slovenská republika oprávnenie čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, ktoré sú určené na prekonanie nerovností medzi ekonomicky silnejšími a slabšími regiónmi v rámci Európskej únie. Štrukturálne fondy EÚ tak znamenajú pre ekonomicky slabšie regióny príležitosť dostať sa na úroveň ostatných regiónov, respektíve výrazným spôsobom urýchliť proces rozvoja.

Schopnosť jednotlivcov a krajín profitovať zo vznikajúcej vzdelanostnej ekonomiky, ako jednej z oblastí podpory európskymi fiianciami, závisí do veľkej miery od ľudského kapitálu – od vzdelania, zručností, nadania a schopnosti ľudí. Preto sa vlády stále viac zaoberajú zvyšovaním úrovne ľudského kapitálu. Jedným z najdôležitejších spôsobov, akým sa to dá docieľiť, je výchova a vzdelávanie, ktoré sú v súčasnosti vnímané ako čoraz významnejšie faktory v podnecovaní hospodárskeho rastu. Avšak formálne vzdelanie, ktoré zvyčajne trvá od veku 4–5 rokov do veku okolo dvadsiatky, tvorí iba jednu súčasť formovania ľudského kapitálu. Rozhodne je užitočnejšie rozmyšľať o formovaní ľudského kapitálu nie v rámci vzdelávania, ale skôr učenia sa, čo je proces, ktorý trvá celý život. Z pohľadu ekonomiky a zamestnanosti nadobúda tento ľudský potenciál pre celoživotné vzdelávanie čoraz väčší význam. Staré povolania sa presúvajú na miesta s lacnejšou pracovnou silou, kým rýchlo sa meniace technológie vytvárajú povolania, ktoré ešte prednedávnom sotva existovali, prípadne nútia pracovníkov radikálne meniť vedomosti potrebné pre vykonávanie danej práce. Výsledkom toho je, že ľudia musia počas pracovného života pokračovať v rozvíjaní svojich zručností a schopností. Náš článok sa venuje narastajúcemu významu skvalitňovania a posilňovania ľudského kapitálu prostredníctvom podpory z eurofondov a to hlavne v rámci jedného operačného programu, ktorým je OP Vzdelávanie (OPV).

² ROTHGANG, M. 2008. *Evaluating the efficiency of the ESF –What can we learn from the German experience?* In *Society and Economy*. [online]. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2008. [cit. 2011. 03.04.]. Dostupné na internete: <http://www.akademiai.com/content/b13x2210532273n1/fulltext.pdf?page=1>

RELIK 2011; Praha, 5. a 6. 12. 2011

Operačný program Vzdelávanie bol schválený Európskou komisiou dňa 7. 11. 2007. Je referenčným dokumentom pre programové obdobie 2007 – 2013, na základe ktorého je poskytovaná podpora na rozvoj ľudských zdrojov s využitím zdrojov Európskeho sociálneho fondu a národných zdrojov. Dokument vychádza zo štruktúry Národného strategického referenčného rámca Slovenskej republiky na roky 2007 – 2013. Operačný program Vzdelávanie podporuje zvýšenie adaptability pracovnej sily prostredníctvom zvýšenia kvality a prístupu k celoživotnému vzdelávaniu. Konkrétne opatrenia sa zameriavajú na posilnenie ľudského kapitálu, najmä prostredníctvom podpory vzdelávania v jednotlivých segmentoch vzdelávacieho systému: regionálne školstvo, vysoké školstvo a ďalšie vzdelávanie. Podpora sa uskutočňuje formou vytvárania a zavádzania reforiem do systémov vzdelávania a odbornej prípravy s ohľadom na zvyšovanie schopnosti ľudí reagovať na potreby vedomostnej spoločnosti a celoživotného vzdelávania, vylepšovaním schopností školiaceho personálu smerom k inovácii a vedomostnej ekonomike a vytváraním sietí medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, výskumnými a technologickými strediskami a podnikmi. Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami uľahčuje sociálnu inklúziu a trvalo udržateľnú integráciu znevýhodnených skupín na trhu práce so zreteľom na marginalizované rómske komunity.

Globálnym cieľom operačného programu Vzdelávanie je zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti SR prostredníctvom prispôsobenia vzdelávacieho systému potrebám vedomostnej spoločnosti. Riadiacim orgánom OP Vzdelávanie je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Finančný príspevok EÚ na tento operačný program je 617 801 578 EUR.

Za účelom naplnenia globálneho cieľa operačného programu Vzdelávanie boli vytvorené nasledovné prioritné osi: 1. Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy, 2. Ďalšie vzdelávanie ako nástroj rozvoja ľudských zdrojov, 3. Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami, 4. Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť pre Bratislavský kraj

Priority	Opatrenia
1. Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy	1.1 Premena tradičnej školy na modernú 1.2 Vysoké školy a výskum a vývoj ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti
2. Ďalšie vzdelávanie ako nástroj rozvoja ľudských zdrojov	2.1 Podpora ďalšieho vzdelávania 2.2 Podpora ďalšieho vzdelávania v zdravotníctve
3. Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami	3.1 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych

RELIK 2011; Praha, 5. a 6. 12. 2011

Priority	Opatrenia
	komunít 3.2 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitými vzdelávacími potrebami
4. Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť pre Bratislavský kraj	4.1 Premena tradičnej školy na modernú pre Bratislavský kraj 4.2 Zvyšovanie konkurencieschopnosti Bratislavského kraja prostredníctvom rozvoja vysokoškolského a ďalšieho vzdelávania

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe podkladov z OPV

Základ pre budovanie a reprodukciu ľudského kapitálu vzniká podľa nášho názoru práve v počiatočných štádiách vzdelávacieho procesu. Práve prioritná os 1 a v rámci nej dve opatrenia sú zamerané na túto oblasť.

Hlavným cieľom prioritnej osi 1 je „uskutočniť reformu vzdelávania na ZŠ a SŠ a podporiť zvyšovanie kvality vysokoškolského vzdelávania a kvality ľudských zdrojov vo výskume a vývoji s cieľom pripraviť absolventa pre aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti a trhu práce“³. Na dosiahnutie tohto cieľa bola zvolená stratégia, ktorá sa zameriava na dva kľúčové segmenty: regionálne školstvo a vysoké školstvo. S obsahovou prestavbou úzko súvisí aj adaptácia pedagogických zamestnancov a vysokoškolských učiteľov.

Napĺňanie hlavného cieľa sa realizuje v rámci dvoch opatrení: 1.1 Premena tradičnej školy na modernú a opatrenia 1.2 Vysoké školy a výskum a vývoj ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti.

Premena tradičnej školy na modernú

Cieľom opatrenia je „uskutočniť obsahovú prestavbu vzdelávania na ZŠ a SŠ a s využitím inovovaných foriem a metód výučby pripraviť absolventa pre aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti, ako aj pre jeho nadväzujúce vzdelávanie v systéme VŠ a ďalšieho vzdelávania“⁴. Aktivity spolufinancované v rámci tejto prioritnej osi sú v oblasti regionálneho školstva koncentrované na zvyšovanie kvality kľúčových kompetencií a zručností žiakov. Špecifickými cieľmi tohto opatrenia sú: Inovovať obsah a metódy, skvalitniť výstupy vzdelávania pre potreby trhu práce vo vedomostnej spoločnosti, orientovať prípravu a ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov na získavanie a rozvoj kompetencií potrebných na

³ Operačný program vzdelávanie. [online]. 2011. [cit. 2011. 31.10.] Dostupné na internete: <<http://eurofondy.webnode.sk/op-vzdelavanie/>>

⁴ Programový manuál k OPV. . [online]. 2011. [cit. 2011. 30.10.] Dostupné na internete: <<http://www.nsrr.sk/operacne-programy/zamestnanost-a-socialna-inkluzia/>>

premenu tradičnej školy na modernú, skvalitniť správu a manažment škôl a stimulovať ich k väčšej otvorenosti k potrebám miestnych komunít a zabezpečovať inštitucionálnu kvalitu škôl a školských zariadení.

Základným krokom na zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti Slovenska v oblasti rozvoja ľudských zdrojov je dokončenie reformy základného a stredného školstva. Cieľom obsahovej reformy je vytvoriť priestor pre tvorivú prácu pedagógov, pre posilnenie výchovy, pre zdokonalenie komplexného rozvíjania poznávacích funkcií žiakov.

Reforma základného a stredného školstva má zabezpečiť poskytovanie vzdelávania pre ovládanie kľúčových kompetencií všetkými žiakmi. Žiak vybavený novými kľúčovými kompetenciami je lepšie pripravený jednak na stále sa vyvíjajúci a sofistikovanejší trh práce, ako aj na svoje nadväzujúce vzdelávanie v systéme vysokoškolského alebo ďalšieho vzdelávania. Obsahom reformy je inovovať obsah, metódy a skvalitniť výstupy vzdelávania smerom k potrebám trhu práce vo vedomostnej spoločnosti a tak zvýšiť adaptabilitu absolventov voči požiadavkám zamestnávateľov. Je potrebné zlepšiť dodržiavanie obsahu učebných osnov a zracionalizovať sieť študijných a učebných odborov všetkých typov SŠ s ohľadom na regionálne podmienky a potreby trhu práce. Je potrebné uskutočňovať prieskumy, vypracovávať prognózy a návrhy ďalšieho rozvoja priemyslu v SR, identifikovať a navrhovať perspektívne oblasti pre všetky stupne vzdelávania a navrhovať systémové opatrenia na podporu rozvoja stredoškolského vzdelávania (napr. so zameraním na automobilovú techniku a výrobu automobilov). MŠVVaŠ SR na zvýšenie kvality výučby a lepšiu adaptáciu na potreby trhu práce musí zabezpečiť inováciu pedagogickej dokumentácie (obsahu vzdelávania), ktorá bude zodpovedať domácim štandardom i štandardom EÚ. Pri implementácii vyššie uvedených priorít OPV sú v oblasti regionálneho školstva podporované predovšetkým projekty zamerané na inovatívne metódy, nástroje, formy vzdelávania. Na dosiahnutie týchto cieľov je potrebné vypracovať princípy obsahovej reformy, vytvoriť dvojúrovňový systém vzdelávania v národnom a školskom vzdelávacom programe (kurikule), inovovať kurikulum a vypracovať obsahové a výkonové štandardy pre jednotlivé vyučovacie predmety a vzdelávacie oblasti. Inovácia pedagogickej dokumentácie musí vychádzať z posilnenia určitých oblastí kurikula v záujme rozšírenia jazykových kompetencií absolventov ZŠ a SŠ (cudzí jazyky), zlepšenia informačnej gramotnosti žiakov (IKT) a zdôrazňovania individuálneho prístupu učiteľov k žiakom. Podmienkou úspešného vstupu absolventov na trh práce je *nová kvalita* odborného vzdelávania a prípravy, podmienená systémovým prístupom a aktívnou účasťou zamestnávateľských subjektov k riešeniu oblastí jeho cieľov, obsahu a štruktúry, spolupracou s inštitúciami združujúcimi zamestnávateľov, so zamestnávateľmi, ústrednými orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a ďalšími subjektmi pri prispôsobovaní existujúcich učebných a študijných odborov požiadavkám trhu práce aj vytvorením nových odborov. Obsahová prestavba vzdelávania je úzko previazaná s kvalitou, skúsenosťami a motiváciou učiteľov, preto je nevyhnutné zamerať sa nielen na zintenzívnenie reformy systému, ale aj na skvalitňovanie prípravy pedagogických zamestnancov s dôrazom na osvojenie zručností a využívanie IKT, ovládanie cudzích jazykov. Zároveň je nevyhnutné zlepšiť sociálny status učiteľa, zaviesť motivačné nástroje na získanie a udržanie kvalifikovaných učiteľov a motivovať učiteľov na integrovanie inovatívnych pedagogických metód do vyučovacieho procesu.

Naplnenie obsahovej reformy v regionálnom školstve predpokladá zefektívnenie manažmentu

škôl a školských zariadení a zabezpečenie inštitucionálnej kvality vytvorením systému ich hodnotenia.

Súčasne je žiaduca väčšia spolupráca škôl so sociálnymi partnermi na lokálnej, regionálnej i medzinárodnej úrovni s cieľom posilniť celkové postavenie školy v kontexte systému otvorenej školy.

Vysoké školy a výskum a vývoj ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti

Cieľom tohto opatrenia je „podporiť zvyšovanie kvality vzdelávania a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť neustálu adaptáciu VŠ na aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti“⁵. OPV napĺňa strategický cieľ Národného strategického referenčného rámca prostredníctvom prispôsobovania existujúcich a zavádzania nových študijných odborov, podporou investícií do ľudských zdrojov a spolupráce vedeckovýskumného sektora s privátnym sektorom. V rámci tohto opatrenia sa podporuje vedecké vzdelávanie a transfer know-how a výsledkov výskumno-vývojovej činnosti medzi VŠ, inštitúciami výskumu a vývoja a podnikmi.

Špecifickými cieľmi opatrenia sú: 1. Prispôbiť vysokoškolské vzdelávanie potrebám vedomostnej spoločnosti, 2. Podporovať princíp kultúry kvality na VŠ, 3. Zvýšiť kvalitu a rozvíjať ľudské zdroje vo výskume a vývoji, 4. Podporiť spoluprácu medzi VŠ, organizáciami výskumu a vývoja a súkromným sektorom na národnej a medzinárodnej úrovni.

VŠ a výskum a vývoj majú vo vedomostnej spoločnosti úlohu zabezpečovať predpoklady pre vytváranie produktov a služieb s vysokou pridanou hodnotou výchovou ľudského potenciálu, ktorý je schopný nové sofistikované technológie vytvárať alebo s nimi pracovať, alebo v spolupráci s verejným alebo privátnym sektorom aplikovať výsledky výskumu a vývoja do vytvárania týchto technológií.

Na úrovni VŠ je nevyhnutné zamerať sa na rozšírenie kapacít (formou diverzifikácie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania), výrazné zvýšenie kvality a flexibility vysokoškolského vzdelávania, rozvoj ľudských zdrojov a zapojenie VŠ a organizácií výskumu a vývoja do inovačných sietí. Kľúčom k rozšíreniu kapacít a zvýšeniu kvality vysokoškolského vzdelávania je pružný systém, kde VŠ reagujú najmä na požiadavky trhu práce a mladých ľudí, ale aj na dopyt po celoživotnom vzdelávaní a tie najkvalitnejšie z nich sú zároveň centrom výskumu a vývoja na medzinárodne porovnateľnej úrovni. Prostredníctvom ich aktivít by sa VŠ mali zároveň stať jedným z motorov spoločenského a ekonomického rozvoja regiónu, v ktorom sa nachádzajú.

Na Slovensku je nevyhnutné podstatne zvýšiť podiel obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním. V súlade s celosvetovým trendom bude podporované postavenie absolventov bakalárskeho štúdia ako plnohodnotného vysokoškolského štúdia v hospodárskej praxi a v spoločnosti. Pre oblasť prístupu k vysokoškolskému vzdelávaniu je potrebné vytvárať podmienky pre jeho rozširovanie s cieľom umožniť zvyšovanie počtu študentov tak, aby sa percento populácie prechádzajúcej vysokoškolským vzdelávaním postupne približovalo k hodnotám platným v rozvinutých krajinách. Pozornosť sa bude sústreďovať v prvom rade na rozšírenie prístupu k prvému stupňu vysokoškolského vzdelávania (bakalárske štúdium). Pre

⁵ Programový manuál k OPV. . [online]. 2011. [cit. 2011. 30.10.] Dostupné na internete:

<

úspešnosť trojstupňového systému vysokoškolského vzdelávania bude potrebné zabezpečiť, aby trh práce vytvoril dostatočný dopyt po absolventoch bakalárskych študijných programov a len časť z nich pokračovala v druhom stupni vysokoškolského vzdelávania. Dôraz sa kladie nielen na kvantitatívne sprístupňovanie vysokoškolského vzdelávania, ale aj na väčšiu prepojenosť vysokoškolského vzdelávania na prax. Posilnenie spolupráce s praxou sa očakáva aj vo výskume a vývoji, a to najmä posilnením motivácie podnikateľského sektora v spolupráci s VŠ. Jedným z kľúčových aspektov zabezpečenia kvality vysokoškolského vzdelávania je prepojenie obsahu vzdelávania s potrebami vedomostnej spoločnosti, a to vo všetkých troch stupňoch vysokoškolského štúdia (bakalárskeho, inžinierskeho, magisterského a doktorandského štúdia). Obsah študijných programov musí odrážať potreby trhu práce, ktorý si v posledných rokoch žiada predovšetkým absolventov VŠ s vysokou mierou praktických zručností schopných zvládnuť nové sofistikované technológie, ďalej stavať na základných teoretických vedomostiach z príslušného odboru a schopných pružne reagovať na meniace sa podmienky v štruktúre pracovných miest, na nové technológie a pracovné prostredie (mobilita za prácou).

Prostredníctvom OPV sa zabezpečí zapojenie VŠ do medzinárodnej spolupráce a sietí vývoja a inovácií. V súlade s novelou zákona o VŠ bude OPV podporovať aj akademickú mobilitu – VŠ bude môcť prijať na časť štúdia aj študenta inej VŠ, vrátane VŠ so sídlom v zahraničí. Na podporu efektívnej medzinárodnej spolupráce sa bude z OPV spolufinancovať zapojenie VŠ do sietí výskumu a vývoja a mobility študentov a pedagógov. VŠ by mali klásť väčší dôraz na poskytovanie vysokoškolského vzdelávania vo svetovom jazyku a podporu mobility študentov a výskumných pracovníkov.

V záujme skvalitnenia vysokoškolského vzdelávania musia všetci zainteresovaní aktéri v oblasti vysokoškolského vzdelávania začať vnímať zabezpečenie a rozvoj kultúry kvality na VŠ ako svoju prioritu pre ďalší rozvoj týchto inštitúcií.

Nevyhnutným predpokladom pre splnenie zvýšených nárokov na kvalitu vysokoškolského vzdelávania je umožniť *rozvoj profesionálneho rastu učiteľov* a podporu ľudských zdrojov vo výskume a vývoji na VŠ. VŠ by sa mali čoraz viac stávať dôležitými aktérmi v hospodárstve, schopnými lepšie a rýchlejšie reagovať na požiadavky trhu a budovať partnerstvá, ktoré využívajú vedecko-technické vedomosti.

Výmena výsledkov výskumu, práv duševného vlastníctva, patentov a licencií (napr.: prostredníctvom zakladania podnikov v areáloch VŠ alebo zakladaním vedeckých parkov) bude podporovaná v rámci OPV prostredníctvom štruktúrovaných partnerstiev VŠ s podnikateľským sektorom a výrobnou sférou, vrátane malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“). Kontakty s podnikateľským sektorom a výrobnou sférou prinesú dodatočné financie napríklad na rozšírenie výskumných kapacít alebo na poskytovanie rekvalifikačných kurzov a posilnia vplyv univerzitného výskumu na MSP a inovácie v regiónoch. Budúci rozvoj a spravovanie záležitostí vedy, techniky a inovácií musí stavať na kvalitných ľudských zdrojoch, ktoré budú schopné pretransformovať výskum na inovácie užitočné a využiteľné v praxi.

V oblasti výskumu a vývoja je potrebné zamerať sa na zvýšenie starostlivosti o ľudský potenciál, otvorenie sa VŠ verejnej a súkromnej sfére a reflektovanie ich potrieb a požiadaviek a zlepšenie medzinárodnej spolupráce zapájaním sa do medzinárodných sietí výskumu a vývoja a vedeckej mobility. Univerzity by mali byť schopné zmeniť nastavenie ich

výskumných programov v záujme využitia príležitostí ponúkaných novým vývojom v existujúcich oblastiach a novovznikajúcimi smermi vedeckého bádania. Výskum, vývoj a technologické inovácie nie je možné realizovať bez existencie kvalitných ľudských zdrojov. Ich rozvoj predpokladá vyššie a efektívnejšie investície do rozvoja ľudského kapitálu vo výskume a vývoji prostredníctvom ich ďalšieho vzdelávania a podporou výmeny skúseností v rámci sietí. Z dôvodu, aby sa najschopnejší zo súčasných slovenských doktorandov a absolventov doktorandského štúdia stali vedúcimi výskumných skupín na VŠ, treba vytvoriť a neustále zlepšovať podmienky pre udržanie mladých a talentovaných vedcov na Slovensku, resp. pre príchod zahraničných vedcov a ich pôsobenie na Slovensku.

Ostatné prioritné osi OPV

Prioritná os 2 podporuje systém neformálneho a informálneho vzdelávania. Cieľom prioritnej osi je vytvoriť a rozvíjať efektívny systém celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva zameraného na rozvíjanie kľúčových kompetencií a zvyšovanie kvalifikácií počas celého života pre všetkých občanov SR. Napĺňanie cieľa sa realizuje v rámci dvoch opatrení: 2.1 Podpora ďalšieho vzdelávania a 2.2. Podpora ďalšieho vzdelávania v zdravotníctve.

Prioritná os 3 sa zameriava na základné, stredné a ďalšie vzdelávanie osôb s osobitými vzdelávacími potrebami a vytvára podmienky pre ďalšie vzdelávanie odborníkov, ktorí prispievajú k riešeniu sociálnych, ekonomických, kultúrnych a edukačných problémov osôb s osobitými vzdelávacími potrebami a členov marginalizovaných skupín. Opatrenia prioritnej osi Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami majú za úlohu podporovať sociálnu inklúziu týchto osôb. Cieľom prioritnej osi je zvyšovať vzdelanostnú úroveň osôb s osobitými vzdelávacími potrebami so zreteľom na marginalizované rómske komunity. Napĺňanie cieľa sa realizuje v rámci dvoch opatrení: 3.1 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít a 3.2 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitými vzdelávacími potrebami.

Previazanosť obsahu vzdelávania na potreby trhu práce, nadobudnutie základných zručností a kľúčových kompetencií, zvýšenie kvality ďalšieho vzdelávania a reflexia potrieb vedomostnej spoločnosti si vyžadujú komplexný a jednotný prístup na celom území SR. Pre naplnenie týchto cieľov bola vytvorená samostatná prioritná os 4 pre oblasť Bratislavského samosprávneho kraja. Cieľom prioritnej osi je zvýšiť kvalitu a prístup k ďalšiemu vzdelávaniu s dôrazom na transformáciu obsahu vzdelávania smerom k rozvíjaniu kľúčových kompetencií s cieľom zabezpečiť dlhodobú konkurencieschopnosť Bratislavského kraja. Napĺňanie cieľa sa realizuje v rámci dvoch opatrení: 4.1 Premena tradičnej školy na modernú pre Bratislavský kraj a 4.2 Zvyšovanie konkurencieschopnosti Bratislavského kraja prostredníctvom rozvoja vysokoškolského a ďalšieho vzdelávania

Záver

Ľudský kapitál je jedným zo základných zdrojov ekonomického rastu. Jeho špecifickosť sa odráža v jeho produkcii, resp. reprodukcii, čo znamená, že je potrebné zvyšovať vzdelanie a napomáhať k osobnostnému rastu. Vytvárať ľudský kapitál totiž znamená pracovať

s každým človekom, investovať do neho, pričom sa zasahuje do oblasti, kde sa stretáva ekonómia so psychológiou, pedagogikou a ďalšími vedami zaoberajúcimi sa človekom. Takého investície však nemusia byť nutne vyjadrené v peniazoch, no vo forme pozitívnych prínosov pre spoločnosť. Slovensko v súčasnosti čerpá eurofondy vo výške necelých 22% z celkových pridelených finančných prostriedkov v rámci všetkých 11 operačných programov. Paradoxne najnižší podiel čerpania dlhodobo zaznamenáva Operačný program Vzdelávanie. Pravdou je, že veľa pridelených finančných prostriedkov na túto oblasť je využitých mimoriadne neefektívne a veľa krát tu vystupuje do popredia otázka transparentnosti využitia týchto financií. No napriek tomu sa Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR, ako riadiaceho orgánu OPV, do značnej miery darí naplňovať globálny cieľ programu - zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti SR prostredníctvom prispôbenia vzdelávacieho systému potrebám vedomostnej spoločnosti. Začiatkom nového budovania reprodukcie ľudského kapitálu bola bezpochyby naštartovaná nová reforma školstva v roku 2008, ktorá nie je ukončená. Nedávne zmeny a pád slovenskej vlády otvára množstvo otázok, akým smerom bude vývoj aj v tejto oblasti pokračovať po nastávajúcich parlamentných voľbách v marci 2012. Naša nádej je, že do konca programového obdobia 2007-2013 sa podarí čo najviac prostriedkov efektívne využiť na opatrenia OP Vzdelávanie a tak čo najlepšie napomôcť formovaniu a posilňovaniu reprodukcie ľudského kapitálu, ako základnej hnacej sily ekonomického rastu a zvyšovania konkurencieschopnosti SR v rámci štátov EÚ.

Zdroje čerpania:

1. . ROTHGANG, M. 2008. *Evaluating the efficiency of the ESF –What can we learn from the German experience?* In *Society and Economy*. [online]. Budapešť: Akadémiai Kiadó, 2008. [cit. 2011.03.10.]. Dostupné na internete: <http://www.akademiai.com/content/b13x2210532273n1/fulltext.pdf?page=1> > .ISBN 1588-970X.
2. Operačný program Vzdelávanie. [online]. 2011. [cit. 2011. 30.10.] Dostupné na internete: <http://eurofondy.webnode.sk/op-vzdelavanie/> > .
3. Národný strategický referenčný rámec 2007-2013. [online]. Bratislava: Centrálny koordinačný orgán, 2008. [cit.2011. 18.10.] Dostupné na internete: <http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/> >
4. Programový manuál k OPV. . [online]. 2011. [cit. 2011. 30.10.] Dostupné na internete: <http://www.nsrr.sk/operacne-programy/zamestnanost-a-socialna-inkluzia//> >
5. Eurofondy. [online]. 2011. [cit. 2011. 30.10.] Dostupné na internete: <http://eurofondy.webnode.sk/clanky-a-komentare/cerpanie-eurofondov/> >

RELIK 2011; Praha, 5. a 6. 12. 2011

Contact

Barbora Palovičová

Národohospodárska fakulta Ekonomickej university v Bratislave

bapalo@gmail.com

Jana Gurníková

Národohospodárska fakulta Ekomickej university v Bratislave

jana.gurnikova@gmail.com